

BÀI 19: NHỮNG CUỘC KHÁNG CHIẾN CHỐNG NGOẠI XÂM Ở CÁC THẾ KỶ X – XV

I. MỤC TIÊU BÀI HỌC

1. Về kiến thức

- Trình bày được những nét khái quát (diễn biến, kết quả, ý nghĩa) của các cuộc kháng chiến chống quân xâm lược : Hai lần chống Tống, các cuộc kháng chiến chống Mông – Nguyên, chống Minh, khởi nghĩa Lam Sơn.

2. Về tư tưởng, tình cảm

- Giáo dục lòng yêu nước, ý thức bảo vệ nền độc lập và thống nhất của Tổ quốc.
- Bồi dưỡng ý thức đoàn kết, giúp đỡ lẫn nhau giữa các dân tộc.
- Bồi dưỡng niềm tự hào dân tộc vai trò lòng biết ơn với các thế hệ tổ tiên, các anh hùng dân tộc đã chiến đấu quên mình vì Tổ quốc.

3. Về kỹ năng

- Rèn luyện kỹ năng trong học tập, tích cực bồi dưỡng kỹ năng phân tích, tổng hợp.

II. THIẾT BỊ VÀ TÀI LIỆU DẠY HỌC : Các em tìm hiểu thêm dựa vào SGK

III. Bài Mới

I. Các cuộc kháng chiến chống quân xâm lược Tống

HS đọc SGK để thấy được nguyên nhân quân Tống xâm lược nước ta, triều đình đã tổ chức kháng chiến như thế nào và giành thắng lợi ra sao

1. Kháng chiến chống Tống thời tiền Lê

- Năm 981 nhà Tống nhân cơ hội Đinh Tiên Hoàng mất, mang quân sang xâm lược nước ta.
- Thái hậu họ Dương và triều đình nhà Đinh đã tôn Lê Hoàn làm vua để lãnh đạo kháng chiến.
- Nhân dân Đại Việt chiến đấu anh dũng, bắt được nhiều tướng giặc, quân Tống phải rút quân, đất nước độc lập

2. Kháng chiến chống Tống thời Lý (1075 - 1077)

a. Âm mưu của nhà Tống

- Thập kỷ 70 của thế kỷ XI nhà Tống gặp khó khăn: nông dân nổi dậy đấu tranh, hai nước Liêu, Hạ quấy nhiễu
- Vua Tống cho tập trung quân một số nơi sát Đại Việt, chuẩn bị cho cuộc xâm lược.

b. Diễn biến

- Vua Lý giao cho Lý Thường Kiệt lãnh đạo cuộc kháng chiến
- Năm 1075 Lý Thường Kiệt kết hợp quân triều đình, các dân tộc miền núi tập kích sang đất Tống, đánh tan các đạo quân ở Châu Khâm, Châu Liên, Ung Châu, rút về nước
- Năm 1077 ba mươi vạn quân Tống sang xâm lược Đại Việt
→ Dưới sự lãnh đạo của Lý Thường Kiệt nhân dân ta xây dựng phòng tuyến trên sông Như Nguyệt đánh tan quân xâm lược, nền độc lập được giữ vững

II. Kháng chiến chống Mông – Nguyên TKXIII

HS hiểu sự phát triển của đế quốc Mông - Nguyên, từ việc quân Mông Cổ xâm lược Nam Tống và làm chủ Trung Quốc rộng lớn, lập nên nhà Nguyên là một thế lực hùng bạo chinh chiến khắp Á, Âu. Thế kỷ XIII, 3 lần đem quân xâm lược Đại Việt

- TKXIII, đế quốc Mông Cổ hình thành và phát triển, vó ngựa của chúng giày xéo từ Đông sang Tây, từ Âu sang Á

- Đại Việt 3 lần kháng chiến chống quân xâm lược Mông - Nguyên : (1258, 1285, 1287- 1288)
- Các vua Trần cùng các tướng lĩnh, nhà quân sự Trần Quốc Tuấn đã lãnh đạo nhân dân đánh giặc
- Cả ba lần quân Mông- Nguyên đều thất bại, các chiến thắng: Đông Bộ Đầu, Hàm Tử, Chương Dương, Vạn Kiếp, Bạch Đằng năm 1288, kết thúc thắng lợi

→ Chiến thắng oanh liệt của quân và dân Đại Việt, bảo vệ vững chắc độc lập dân tộc.

III. Phong trào đấu tranh chống quân xâm lược Minh, khởi nghĩa Lam Sơn

Học sinh đọc SGK tìm hiểu : chính sách bạo ngược của nhà Minh tất yếu làm bùng nổ các cuộc đấu tranh của nhân dân ta... tiêu biểu là cuộc khởi nghĩa Lam Sơn của Lê Lợi.

- Năm 1407 cuộc kháng chiến chống quân Minh của nhà Hồ thất bại, nước ta rơi vào ách thống trị của nhà Minh.
- Hàng loạt cuộc khởi nghĩa nổ ra đầu TKXV, tiêu biểu là : Khởi nghĩa Lam Sơn năm 1418 do Lê Lợi lãnh đạo ở Lam Sơn (Thanh Hóa)
- Với chiến lược, chiến thuật tài giỏi, bộ tham mưu sáng suốt, nhân dân hưởng ứng..... khởi nghĩa giành thắng lợi
- Đất nước được giải phóng nhà Hậu Lê được lập năm 1428, mở đầu thời kì mới của lịch sử dân tộc

IV. Củng cố - Đặc điểm của cuộc kháng chiến chống Tống và khởi nghĩa Lam Sơn. ?

- Nguyên nhân thắng lợi của các cuộc kháng chiến chống quân xâm lược TKX - XV. ?

V. Hướng dẫn về nhà

- Lập niên biểu của cuộc kháng chiến XI - XV theo mẫu:

Cuộc kháng chiến	Thời gian	Quân xâm lược	Người chỉ huy	Trận quyết chiến chiến lược

BÀI 20: XÂY DỰNG VÀ PHÁT TRIỂN VĂN HÓA DÂN TỘC TRONG CÁC THẾ KỶ X – XV

I. MỤC TIÊU BÀI HỌC

1. Về kiến thức: Giúp HS hiểu:

- Tư tưởng và tôn giáo: Nho Giáo, Phật , Giáo, Đạo Giáo, sự thay đổi vai trò thống trị về tư tưởng của Phật giáo và Nho giáo
- Biết được giáo dục ngày càng phát triển và có quy củ hơn, sự phát triển của văn học chữ Hán ,chữ nôm
- Biết được đặc điểm nổi bật của nghệ thuật kiến trúc, điêu khắc: khái quát về sự hình thành và phát triển những loại hình sân khấu, đặc biệt là múa rối nước
- Kể được những công trình khoa học đặc sắc.

2. Về tư tưởng và tình cảm

- Bồi dưỡng niềm tự hào vì nền văn hóa đa dạng của dân tộc.
- Bồi dưỡng các ý thức bảo vệ các di sản văn hóa tốt đẹp của dân tộc.

3. Kỹ năng - Quan sát, phát hiện, đánh giá, tổng hợp

II. THIẾT BỊ VÀ TÀI LIỆU DẠY HỌC : Các em tìm hiểu thêm dựa vào SGK, mạng internet, máy tính

III. Bài Mới

I. Tư tưởng, tôn giáo

HS nắm được:

- Bước sang thời kỳ độc lập trong bối cảnh có chủ quyền độc lập các tôn giáo được du nhập vào nước ta từ thời Bắc thuộc có điều kiện phát triển.
- Nho Giáo, Phật Giáo, Đạo Giáo du nhập vào nước ta thời Bắc Thuộc, thời kỳ độc lập có điều kiện phát triển mạnh.
- + Nho giáo trở thành hệ tư tưởng chính của giai cấp thống trị, chi phối nội dung giáo dục, thi cử
- + Từ TKX -XIV không phổ biến trong nhân dân. Phật giáo giữ vị trí quan trọng phổ biến, vua quan đều sùng đạo phật...
- + Đạo giáo tồn tại song song với Nho giáo, Phật giáo, một số đạo quán được xây dựng
- TKXIV, Phật giáo, Đạo giáo suy giảm, TKXV Nho giáo được nâng lên địa vị độc tôn, trở thành hệ tư tưởng chính thống của nhà nước phong kiến thời Lê Sơ

II. Giáo dục, văn học, nghệ thuật, khoa học - kỹ thuật

HS nắm được cả 10 thế kỷ Bắc thuộc của nhân dân ta không được học hành, giáo dục không có ai quan tâm, văn hóa bị đồng hóa...

- Bước vào thế kỷ độc lập, nhà nước phong kiến đã quan tâm đến giáo dục, văn học, nghệ thuật, khoa học - kỹ thuật đều phát triển

1. Giáo dục

- TKXI –XV GD Đại Việt từng bước hoàn thiện và phát triển, trở thành nguồn đào tạo quan lại chủ yếu
- Năm 1070 vua Lý Thánh Tông cho lập Văn Miếu ,năm 1075 khoa thi quốc gia đầu tiên được tổ chức ở kinh thành
- Thời Trần giáo dục được quy định chặt chẽ hơn
- Thời Lê Sơ nhà nước quy định : 3 năm có một kì thi hội chọn tiến sĩ → Số người đi học ,đỗ đạt càng đông (Lê Thánh Tông 1460 – 1497 tổ chức 12 khoa thi, có 501 người đậu tiến sĩ, năm 1484 nhà nước quyết định dựng bia tiến sĩ)

2. Phát triển văn học

- Ban đầu văn học mang nặng tư tưởng phật giáo
- Thời Trần văn học dân tộc càng phát triển
- Phát triển mạnh từ thời nhà Trần, nhất là văn học chữ Hán. Tác phẩm tiêu biểu: Hịch tướng sĩ.
- Thể hiện tinh thần dân tộc, lòng yêu nước, tự hào dân tộc: Hịch Tướng Sĩ, Bình Ngô Đại Cáo...

- Văn học chữ Nôm ra đời : “quốc âm thi tập” của Nguyễn Trãi...

3. Sự phát triển nghệ thuật

- Kiến trúc phát triển chùa, tháp..được xây dựng: chùa Một Cột,chùa Dâu,tháp Báo Thiên,thành Thăng Long,thành nhà Hồ.....

- Điêu khắc: mang những nét độc đáo riêng,bệ cột hình hoa sen,các bức phù điêu tiên nữ...

- Nghệ thuật sân khấu chèo ,tuồng múa, rối nước..

- Âm nhạc: trống cơm,sáo,tiêu,đàn cầm..

- Ca múa trong các ngày lễ hội dân gian phổ biến....

4. Khoa học kỹ thuật

- TKX - XV nhiều công trình khoa học ra đời : “Đại Việt sử kí” của Lê Văn Hưu, “Dư địa chí” của Nguyễn Trãi

- Quân sự: “ Binh thư yếu lược” Trần Quốc Tuấn...

- Toán học: “Đại thành toán pháp” của Lương Thế Vinh

- TKXV Hồ Nguyên Trừng cho chế tạo súng thần cơ,thuyền chiến

IV. Củng cố

- Vị trí của Phật giáo ở các thế kỷ X - XV.?

- Đặc điểm thơ văn thế kỷ XI - XV.?

- Nét độc đáo, tính dân tộc và dân gian trong lĩnh vực nghệ thuật thế kỷ X - XV.

V. Hướng dẫn về nhà - HS học bài, trả lời các câu hỏi và bài tập SGK , đọc trước bài mới

